

NOVA PRAVDA

Uredništvo in upravništvo v Ljubljani,
Narodni dom, I. nadstropje. Telefon 77.

Izhaja vsako soboto.
Priloga: „Tedenske slike“.

Mesečna naročnina 6 dinarjev,
za inozemstvo 8 dinarjev.

Politična morala.

Volitve so za nami. Strasti se polegajo, opazovalcu našega političnega življenja je mogoče miren pogled nazaj in naprej. Volitve so važen, morda najvažnejši politični dogodek v vsaki državi, v vsaki pokrajini in občini. One so slika zrelosti volilcev, dokaz, kako volilci gledajo na udeleževanje v državnem gospodarstvu, na gospodarstvo v občini ali pokrajini. One so izraz zadovoljstva ali nezadovoljstva. One so svarilo onim, ki jim je izročena usoda naroda in države. Vsaj tako bi moralo biti.

Prava demokracija zahteva svobodne volitve, kar pomeni, da vsak volilec svobodno in po svojem lastnem in najboljšem spoznanju odloča, kako bo volil. Kjer te svobode ni, volitve izgubljajo na svojem pravem pomenu in namenu. Ostanejo le slepilo za notranji in zunanji svet, ki naj zakrije pravo razpoloženje naroda. Za to demokracijo moramo skrbeti. Dasi je zlasti za časa predvolilnih strasti zelo zapeljivo z vsemi sredstvi težiti za čim večjo zmago, je vendar v nujnem interesu prave ljudske demokracije, da tej zapeljivosti ne podležemo. Pod takimi okoliščinami priborjene «zmage», so slamnate zmage, ki ne prinesejo trajnih uspehov. Za časa volitev ne smemo pozabiti, da je politična morala tudi morala, ki je za javno življenje nujno potrebna. Le to, kar je pošteno, zmaguje. Zmage, zidane na politični nerazsodnosti volilcev, priborjene pod materialnim in duševnim pritiskom, izvojevane z omamljivimi gesli in brezobzirno demagogijo, so znak, da smo še daleč od prave demokracije — in da svobode naroda ne spoštujemo.

Te vrstice pišemo, da prispevamo k političnemu dozorevanju naroda, k njegovi osposobljenosti, da bo gledal na dogodke, na dejanja in nehanja kritično. Čas po volitvah, ko je vrvenje še v svežem spominu, je prav posebno primeren za to politično šolo. Pod kakimi vplivi so se izvršile zadnje volitve? Formalno večino je dobila klerikalna stranka in zato je najzanimivejše, ako malo od bližje pogledamo njena volilna bojna orožja. V tem zrcalu vidimo politično zrelost volilstva. Pustimo na stran dejstvo, da so bili glavni agitatorji župniki in kaplani, ne v lastnosti svobodnih državljanov, ampak v funkciji predstavnikov vere in da je le to zadnje dejstvo izvršilo svojo nepremagljivo psihologično silo na verno volilstvo, bolj nas zanimajo politična in gospodarska gesla, s katerimi je klerikalna stranka z vso silo svojega velikega volilnega aparata preplavila možgane volilcev. Glavno volilno gesto je bila še vedno avtonomija, dasi so volitve same že predstavljale realizacijo avtonomije (vsaj deloma) in je bilo torej nepotrebno in zgolj demagoško, ako se ob polni skledi kriči in zahteva kosilo. Klerikalni agitatorji so kakor naučeni na vseh shodih poudarjali, da so volitve prilika, s katero naj slovenski narod Beogradu dokaže, da predvsem vztraja pri zahtevi po popolni zakonodajni avtonomiji, da pa tudi napoveduje brezobziren boj vsem onim strankam v državi, ki so centralistične in ki so po njegovem mnenju krive obupnih gospodarskih in socialnih prilik. Gospod dr. Korošec sam je otvoril volilno

borbo s svojim govorom na Vrhniki. Ravno takrat je bila končana predzadnja vladna kriza, tekom katere je g. Uzunovič izigral klerikalce. Zato je bil g. Korošec na Vrhniki upravičeno hud. Hud je bil zlasti na radikale, kot na najmočnejšo stranko v državi, njo je krivil za vse nadloge, ki nas tepejo. To pesem so za njim ponavljali veliki in mali agitatorji. Narodni blok je stal pod najostrejšimi kanoni od te strani tako, ker so mu očitali, da je samo sluga in hlapec radikalov in torej sokriv vseh nesreč. Radikali so najbolj reakcionarni element v državi, ki zlasti za delavske razmere nimajo prav nobenega pojmovanja, oni so nasilni do skrajnosti, ki se samo z nasilnimi volitvami drže na površju, oni so vse, vse, kar je slabo. Volilec je pod silo te agitacije moral priti do prepričanja in zavesti, da mora voliti klerikalno zato, da razbije ali vsaj oslabi radikale na ta način, ako ojača njih največje nasprotnike — klerikalce. V Narodnem bloku združene stranke so klerikalci skušali pred volilci zasovražiti s tem, da so jim pripisovali iste grde lastnosti, kakor radikalom. Posebno radi so poudarjali, da je SDS prodala slovenske interese s tem, ker se je «vedno in za vsako ceno» vezala z radikali in jim na ta način omogočila vladanje in gospodarstvo.

Pod takim duševnim razpoloženjem je živel naš volilec in bil trdno uverjen, da je le klerikalna stranka tako poštena in zmožna, da se nikdar in pod nobeno ceno ne bo vezala z reakcionarnimi, velesrbskimi radikali, ki so po njenem stalnem zatrevanju požrli vse slovenske interese. Kajti, zakaj bi drugače tako govorila?

Toda, petelin še ni dobro trikrat zapel, že je bil slovenski klerikalni volilec v svoji dobri veri ogoljufan in prevaran. Vse stranke v državi so si glede radikalov na čistem in vedno, da jim je napovedati najostrejši boj. Vse so radikale zapustile. In prav je tako. Le slovenski klerikalci so obnovili zvezo z njimi, kakor svoječasno z Markovim protokolom v Zagrebu. Sestavljena je nova vlada, v kateri sedi poleg enega radikala, o katerem so klerikalci vedno govorili, da je kriv vse nesreče v Sloveniji, sam nedolžni klerikalce. Kaka neizmerna nepoštenost, kako norčevanje iz potrpežljivega in zaupljivega slovenskega klerikalnega volilca.

Vseh daljnih nesreč, ki jih bodo nad Slovenijo prinesli radikali s pomočjo in v zvezi s klerikalci, bodo krivi torej klerikalci. Vemo pa, da bodo volilcem kaj drugega govorili in da bodo nadaljnjega umora Slovenije krivi samo oni, ki pri stvari sploh zraven niso.

Taka klerikalna politika je mogoča le v Sloveniji, kjer mora klerikalni volilec biti tih in pokoren ter biti zadovoljen z vsem, kar dobi blagoslov «Domoljuba» in «Pravice». Res je, klerikalni volilec bo volil klerikalno tudi, ako mu metlo za kandidata postavijo.

To smo hoteli poudariti, ker imajo volilci ob tem slabem vremenu možnost, da premišlujejo o poštenosti klerikalnih besed in dejanj in zopet spoznajo sveto resnico, da samo klerikalni politiki ni ničesar svetega.

Tudi v politiki mora biti morala. Da to ščitijo, so poklicani predvsem klerikalci, ki vedno o njej govore. Posebno oni ne smejo o vodi govoriti — piti pa vino.

Priprave k mednarodni Gospodarski konferenci.

Pripravljalni odbor, katerega naloga je položiti trdne osnove za prvo mednarodno gospodarsko konferenco, se zelo često sestaja pod predsedstvom g. Theunisa, bivšega belgijskega ministrskega predsednika in finančnega ministra, ki se je proslavil s svojimi finančnimi reformami ne samo v Belgiji, temveč v vseh zapadnih državah.

Mednarodna gospodarska konferenca bo sklicana zato, da se prične končno z resnim delom za rešitev trajne krize, v katero je zašla Evropa med vojno, še bolj pa v dneh, ki so sledili sklenjenemu premirju. Rastoča brezposelnost v večini evropskih držav — v zadnjem času grozi ta nevarnost celo Franciji — padanje življenjskega nivoja, razvrat državnih financ, padanje mednarodne trgovine, onemogočenje izvoza in težave, na katere zadevamo mestoma celo pri uvozu — to vse je postavilo odgovorne činiteleje pred nujno vprašanje, ali je mogoče še nadalje brezbrizno opazovati razvoj dogodkov in ali je dopustno prepustiti «staro, izčrpano Evropo» nevarnosti, da bo v gospodarsko-finančnem smislu popolnoma podrejena ameriški hegemoniji.

Dne 4. maja letošnjega leta se sestanejo delegati vseh evropskih držav in Zedinjenih držav severoameriških, da se pogovore o sedanjem stanju svetovnega gospodarstva, o vzrokih krize, iz katerih izhaja in o sredstvih, s katerimi bi se dala odpraviti zmešnjava v svetovnem gospodarstvu.

Član pripravljalne komisije, predsednik Telefonske družbe Zedinjenih držav David F. Houston je izdelal obsežno poročilo, v katerem zelo markantno podčrtava nasprotje med razvojem Amerike in novih zemlja, posebno Azije, in med razvojem Evrope. Medtem ko Amerika in Azija stalno napredujeta na poti h konsolidaciji in k povišanju produkcije in konsumna, pada Evropa vse bolj in bolj in izgublja vedno nove pozicije, ki so ji nekdanj garantirale vodilno mesto na svetu. Število prebivalstva in tudi svetovna trgovina je bila l. 1925. za pet odstotkov večja nego v l. 1923. Produkcija sirovin in življenjskih potrebščin je narasla napram stanju l. 1913. za 16 do 18 odstotkov. Toda prebivalstvo Evrope je naraslo samo za 1 %, produkcija sirovin in življenjskih potrebščin je narasla samo za 5 %, med-

šalo okroglo 100 milijard dinarjev. Angleški dominijoni si denar danes ne izposojujejo v Londonu, temveč v New Yorku, kjer ga dobijo pod neprimerno ugodnejšimi pogoji nego v Angliji. Newyorške banke so dale preteklo leto evropskim državam in evropskim industrijskim podjetjem precej nad dve milijardi dolarjev posojila. New York je izpodrinil London tudi kot središče finančnih operacij. Stabilizacija funta pa naj bi v prvi vrsti preprečila prav to nevarnost. Zato pa danes Hearstov tisk dokazuje prestrašeni Angliji, da bi morala vso svojo politiko spraviti v sklad z ameriškimi gledišči. Poskusiti doseči prvo mesto v odiranju ali prvo mesto v svetovni politiki? Ali pa nazorni vzgled, kako si predstavljajo Zedinjene države izvajanje Monroeove doktrine v praksi?

Zakaj bi Zedinjene države ne napadle Nicaragua, ko so vendar močnejše? Ali bo kdo kdaj pri politiki denarne mošnje iskal kake morale? Ali kake pravice? Gospodarski vzroki so pognali Zedinjene države v poslednje pustolovstvo. Gospodarski vzroki določajo ameriško politiko, kakor so določali politiko cele vrste držav v minulosti. In če dopusti Evropa, da se Zedinjene države na njen račun preveč okrepe in razrastejo, bo dočakala prej ali slej usodo Meksike in Nicaragua. Skrajni čas, da prične mednarodna gospodarska konferenca z resničnim delom in zadnji čas je, da prično evropske države v svojem gospodarskem življenju delati po ameriškem metodah! Ker če se ne ubranimo konkurenta za morjem z njegovim lastnim orožjem, potem se ga sploh ne ubranimo.

fašistovske ustanove. Kljub vsemu naporu in organizaciji pa se vodstvu fašizma le ni posrečilo zabraniti, da bi inozemstvu ne izvedelo o načinu boja proti opoziciji, ki se da karakterizirati z edinim imenom umorjenega novinarja in poslanca — Mateottija.

Prav na isti način, kot v politiki, je zavojeval fašizem pozicije tudi na gospodarskem polju. Industrije je fašizem sicer rešil komunistov, ki so imeli zasedene vse večje tovarne, toda spoznali so takoj, da je pri normalnih okolnostih nemogoče, da bi se fašizem vzdržal, že iz finančnih razlogov, posebno, ker je tujina reagirala na stvarni razvoj s stalnim zniževanjem kurza lire. Poleg industrije, je bil fašizem nesimpatičen predvsem velebankam in nekatere med njimi so odrekle fašizmu svoje sodelovanje v finančnih vprašanjih, da bi na ta način dokumentirale svoje protifašistovsko prepričanje. Toda z bikom se je težko bosti, ker fašisti so se poslužili tudi na gospodarskem polju istih metod, kakor na političnem polju. Geslo: «Vsi nasprotniki fašizma se imajo uničiti» (ali pa premeniti v fašiste) se je izvedlo do skrajnosti na približno sledeči način: Ena najodločnejših odporne fašizma je bila «Banca Commerciale Italiana», največja italijanska velebanka, ki vsled svoje izborne domače in mednarodne organizacije obvlada velik del italijanskega gospodarskega organizma. Generalni ravnatelj banke je znani finančnik Giuseppe Toeplitz. Nekega lepega dne je vdrla v stanovanje tega gospoda tolpa fašistov, uničila celo stanovanje, ni ga samega pa zbila tako neusmiljeno, da je komaj ušel smrti in da je moral dolge tedne preležati v bolniški postelji. Samo po sebi umljivo je, da policija o tem dogodku ni nikdar izvedela in da ni prinesel o tem nikake vesti niti kak domači niti inozemski list. Toda smoter je bil dosežen. Toeplitz je postal čudežnim potom preko noči fašist in izdal je strogo povelje, da morajo biti fašisti tudi vsi nameščenci zavoda. Poleg tega pa je izpremenil tudi svoje nazore o raznih fašistovskih poslih, ki se mu prej niso zdeli dovolj solidni.

S temi praktikami in načinom boja so fašisti obvladali vsa odločilna mesta ne samo v javnem, temveč tudi v zasebnem življenju, in vsak človek, o katerega odnošajih do fašizma so na kakršenkoli način nastali kakšni dvomi, ali kateri

Tri leta fašizma.

Vesti, ki uidejo italijanski cenzuri, kažejo, da je položaj v Italiji resen. «Česke Slovo» je poslalo v Italijo svojega posebnega poročevalca, katerega opazovanja bodo gotovo zanimala tudi naše čitatelje.

27. oktobra l. 1922. so nastopile fašistovske čete tako zvaní «pohod na Rim» in dva dni pozneje je italijanski kralj poveril sestavo vlade Benitu Mussoliniju. Fašisti, ki so na ta način postali gospodarji situacije, so ohranili s svojim nastopom Italijo pred razvratom, katerega je pripravljalo boljševiško gibanje, ki je bilo po prevratu zelo razširjeno. Način, s kakršnim je Mussolini strgal oblast nase, ni prav nič odgovarjal časovnim nazorom o vladanju in kljub temu, da so fašizem v prvem trenutku predvsem buržuazni krogi smatrali za narodno stranko in ga sprejeli precej simpatično, je bilo vendar treba za bodočnost računati s silno opozicijo vseh političnih predvsem naprednih strank. Medtem pa, ko se je splošno pričakovalo, da se bodo fašisti sporazumeli glede sodelovanja z ostalimi strankami, je Mussolini na diktatorski način po geslu «Država sem jaz» prevzel vso oblast v državi sam v svoje roke in proglašil boj demokraciji in liberalizmu. Pričelo se je zasledovanje

in preganjanje vseh nasprotnikov fašizma in opozicijski poslanci, ki so se pozneje združili v skupno organizacijo «Aventinum», so morali opustiti vsako parlamentarno delovanje, ker niso bili več varni svojega življenja. Mussolini je dosegel na cilj na ta način, da je mogel parlamentu poljubno predlagati svoje zakone (v celoti jih je tekom 3 let izdal preko 2000), ki so se smatrali za sprejete, še preden je prišlo do glasovanja.

Nadaljnji korak v boju proti demokraciji je bilo onemogočenje kakršnekoli kritike vlade s tem, da je fašizem zadržal vse opozicijske in ne-fašistične časopise. Dnevno so bile konfiscirane in uničene cele izdaje listov, opremo uredništva in tiskarn so fašisti razbili in urednike pretepli. Naravno, da se je število onih, ki so v smrtni nevarnosti še vedno vršili svojo novinarsko dolžnost, stalno manjšalo. Dolgo se je tresel ves kulturni svet s strahom za zadnje trdnjave javnega mnenja, pred katerih uničenjem je fašizem kolebal. To so bili časopisi «Corriere della Sera», «Stampa», «Avanti» in nekoliko manjših listov. Organizirana gonja pa je tekom l. 1925. prisilila tudi te liste, da so ali prenehali izhajati ali pa izpremenili svoje prepričanje na fašistično in tako smo doživeli dejstvo, da je danes novinarstvo v Italiji popolnoma ubito. Italijanski listi priobčujejo danes samo vesti, ki jim jih pošiljajo uradi ali pa

je označil Bucek, ter jel zakopavati las, čim je začelo v zvoniku biti polnoč. Komaj pa je malo pobrskal po zemlji, je začutil nekaj trdega. Hlastno je pograbil in bežal, ne da bi bil čakal ene ure. Ko je bil že čisto blizu Buckovega bivališča, se je šele ojunačil, obstal in pogledal, kaj ima v roki. Res, bila je koščica, majhna in drobčkana kakor od petelinčka.

«Hvala Bogu,» je vzdihnil Cucek in si otiral znoj. «Zdaj sem neviden. Bucek, vse žive dni ti ne pozabim te dobrote!»

Ko je prišel do hiše, je čul grohot in smeh, pa je vendar kar potrkal:

«Bucek, ali spiš?»

Smeh je potihnil.

«Kdo je?» se je oglasil znotraj Buckov glas.

«Priatelj,» je povedal Cucek.

Bucek je prišel k oknu in ponovil vprašanje:

«Kdo kliče?»

«Jaz!»

«Kdo si ti?»

«Cucek, ali me ne vidiš?»

«Cucek?! Ni mogoče! Saj ni nikogar. Za Cucka pa že jaz vem, kje je ob tej uri,» je z veliko resnostjo poudaril Bucek.

Tako je bil Cucek prepričan, da je v sestavi skrivnostne koščice res neviden.

«Čakaj,» je dejal, «bom pa položil na okno, kar sem dobil, potem me boš pa gotovo spet videl.»

Bucek se je komaj premagoval, da ni prasnjal v smeh, Cucek je pa previdno položil na okno skrivnostno koščico ter vprašal:

«No, ali me zdaj vidiš?»

«Joj, glej ga, saj je res Cucek,» se je hinavsko zavzel Bucek in častital prijatelju spričo tolikšne sreče.

«Ali pojdeš zdaj kaj kmalu k Čevhljevim?»

«Še nocoj to noč,» je hlastno odvrnil zaljubljeni krojač in hitro spet spravil v žep čudodelno kost.

Ko je Cucek odšel, je spet izbruhnil v Buckovi tovarišiji grozanski smeh.

«Bucek, Bucek, ti si pa mojster,» so se smejali vsevprek delavci, «brez tebe bi bilo res dolgčas na svetu!»

Potem so se zmenili, da pojmeta dva ali trije oprezovat za Cuckom, kako se mu bo izteklo.

Cucek je medtem samozavestno stopal proti Čevhljevi bajti. Tam ga je pa pogum le nekoliko minil. Obstal je in lazil okrog bajte ter iskal prilike, da bi smuknil noter. Slučajno — ali kaj — se mu je ta prilika tudi res kmalu ponudila. Mati Čevhlja je namreč imela v hlevcu brejo svinjo. Ker je bilo že proti koncu, si je ni upala puščati vso noč brez nadzorstva in je hodila večkrat gledat, če ni že v hlevu kaj novega.

Cucek je nenadoma začul v bajti korake. Stopil je malo od vrat in prisluhnil. Tedaj se

vrata odpro in iz bajte stopi Čevhlja ter gre naravnost proti svinjaku, Cucek pa hitro smukne v bajto še tem bolj prepričan, da je res neviden.

«Ali ga vidiš?» pravi Bucek na preži tovarišu, «tepček ima pa res srečo?!»

Vsi radovedno čakajo, kaj se bo zgodilo, Cucek pa tava po bajti in premišljuje, kam bi krenil, da bi bilo prav. Ker je imela hišica samo dve sobi, izbira ni bila ravno težka. Zavil je na desno, kjer je brlela mala lučka. In res! V sobi je ležala — Matilda!

Cucek, prepričan o svoji nevidnosti, sede k postelji in začne šepetati goreče besede o ljubezni, dokler se mladenka ne zbudi in ne začne klicati na pomoč. Njen krik zdrami kmalu tudi očeta Čevhljina, ki začne godrnjati nekaj o spočitih deklinah, ki niti čez noč ne mirujejo in ne privoščijo človeku poštenega počitka.

Cucek obmolkne in trepeče.

«Zdaj je ura preizkušnje,» si misli in trdno veruje v svojo zmago, dasi se ne more otrestiti nekakšnega čudnega občutja negotovosti. Sicer se ne boji, da bi ga kdo mogel opaziti, pač pa drugače ob misli, da bi bila utegnula Matilda spoznati njegov glas in povedati o njem svoje mnenje. Tega, teh njenih še neizgovorjenih besedi se boji kljub veri v svojo zmago.

«Privijte no luč, da bomo videli, kaj je,» zaprosi Matilda očeta, ker si sama ne upa iz

se je celo predrznil fašizem kritizirati, se je izpostavil nevarnosti preganjanja.

Poleg redne armade se je tvorila tudi tako zvana fašistovska milica, in poleg te oficijelne armade je obstajala še nedisciplinirana tolpa v obliki ruske Čeke, ki je skrbela za to, da nasprotnikom fašizma ni preveč zrastle greben.

Po želji voditeljev je postal fašizem narodna vera, katere priznavanje je prav tako zapovedano kakor plačevanje davkov. In prav tako kot s plačevanjem davkov je zadeva tudi s fašizmom. Vse, kar se v Italiji tiska in kar se daje v informacijo tujini, izzveneva v tem smislu, da ni Italija samo fašistična, temveč cela fašistična. Resnični stvarni položaj pa je seveda nekoliko drugačen, in kdor le malo pozna Italijo, prav lahko razume, kako je mogoče, da mala peščica ljudi terorizira ves štiridesetmilijonski narod. Znani novinar Luigi Campolungi (eden od onih

10 Italijanov, katerim je Mussolini s posebnim zakonom odvzel državljanstvo in mož, kateremu so vodili prvi koraki Turatija, pred kratkim pustolovsko pobegnulega starega voditelja italijanskih socializmov), je napravil sledečo statistiko:

2% = 800.000 fašistov iz prepričanja,
8% = 3.200.000 fašistov vsled dobička,
90% = 36.000.000 indiferentnih (teroriziranih),
100% = 40.000.000 italijanskega prebivalstva.

V teh številkah je vsebovana tako porazna kritika fašizma, da ni treba nobenih nadaljnjih pripomb. Slabost fašistovske pozicije pa se pokaže še jasneje, če pomislimo, da večina fašistov iz prepričanja prav za prav niso fašisti, temveč mussolinisti in ki bodo v trenutku, ko se bo Mussoliniju kaj pripetilo, izpremenili svoje prepričanje.

Politični pregled.

Vse je pozabljeno. Kdor izmed Slovencev je kdaj sedel z radikali v vladi, je bil po mnenju klerikalcev hlapec Beograda in izdajalec svoje ožje domovine. Klerikalci so venomer vpili, da z radikali ne sedejo k eni mizi, dokler ne bodo razčiščene vse afele, iznešene v anketnem odboru in vrženi iz radikalnega kluba vsi poslanci, na katere bi apdla samo senca, da so soudeleženi in sokrivi korupcije. Še več. Klerikalci so slovečno proklinjali Radića, da se je zvezal z radikali, sklenil sporazum in vrgel v politično ropotarnico — avtonomijo. Klerikalci so ponovno zatrjevali: Če pojdemo mi kdaj v vlado, bo naš vstop vedno vezan s pogojem, da se izvede naš avtonomistični program. Mi (klerikalci) smo načelna stranka, mi nismo na razpolago za ministrske stolčke. Sedaj so čez noč pozabili klerikalci na vsa svoja načela, vse zahteve in zgrabili so za roko, katero so jim v največji stiski pomolili radikali. Čez noč ne vidijo klerikalci več pašičevcev v radikalnem klubu, anketna komisija zanje ne obstoja in avtonomija je rešena s tem, da bodo pričele zborovati oblastne skupščine, ustanovljene s centralistično ustavo. Vse skupaj pa seveda klerikalce ne bo prav

nič ženiralo, da bodo še naprej zatrjevali, da so načelna stranka.

Razmerje glasov v narodni skupščini. Uzunovičeva vlada razpolaga s sledečimi poslanci: 130 radikalov, 8 radikalskih disidentov Jovanovičeve skupine, 20 klerikalcev. To da 158 glasov. Vlada računa dalje na podporo 4 nemških poslancev. Opozicija bo štela: 49 radičevcev, 32 Davidovičevcev, 18 bosanskih muslimanov dr. Spaha, 23 članov SDS, 9 hrvatskih federalistov, 4 zemljoradnike, 4 črnogorske federaliste, 3 hrvatske blokaše in 8 Nikičevcev. — Skupno 150 glasov.

Zmilitarizirana je ostala tudi šesta Uzunovičeva vlada, katero podpirajo klerikalci. Za promet je ostal še naprej minister general, ki ni poslanec. Parlamentarizem in demokracija je kršena s sestavo nove vlade tudi v tem, da je finančno ministrstvo poverjeno tudi neposlancu. Klerikalci so še pred nekaj tedni izjavili, da zato niso šli v Uzunovičevo vlado, ker so generali in neposlanci ministri. Situacija se ni spremenila, a klerikalci so navzlic svojim «načelom» pristali na to, kar so preje proklinjali. Mislimo, da je skrajni čas, da slovensko ljudstvo uvidi vsa lažljivost in breznačelnost klerikalne politike.

postelje. Čevhelj vstane, motovili proti nizki omari s predali, kjer stoji neznatno brleča petrolejka, toda v zaspanosti seže tako nereditno po svetilki, da jo pomete na tla, kjer se žvenketaje razbije.

«Še tega je bilo treba,» vzdihne Matilda.

«Ej no,» pravi oče Čevhelj, «pa bi bila šla sama!»

«Oh —»

«Saj veš, da sem truden in zdelan!»

«Da bi vsaj že mati prišli iz hleva,» vzdihne Matilda, toda zaman. Zdi se ji kakor zakleto. Oče ne najde niti vžigalic, da bi posvetil, matere pa tudi noče biti nazaj.

«Kaj pa je prav za prav bilo?» se oglasi naposled oče Čevhelj iz teme.

«Ne vem,» odvrne Matilda v postelji, «tako se mi je zdelo kakor da sedi tu tisti Cucek, tisti krojač —»

«A Cucek?» pravi oče. «No, saj to ne bi bilo prav nič hudega. S Cuckom bi bila še lahko srečna!»

«Brrr,» se strese Matilda.

«Sicer pa: ne bodi no! Kako naj neki pride ponoči v hišo?!»

«Niso me videli,» ponosno zmaguje Cucek v svojem srcu. «Nikoli ne pozabim Bucka in njegove čudodelne dobrote...»

Iz svinjaka se oglasi mati Čevhlija:

«Oče, pojdi mi no pomagat! Svinja bo vse pomendrala!»

«Čakaj, da poiščem hlače,» zarohni puškar Čevhelj. Ker jih pa ne najde, odhiti na pomoč tak, kakršen pač je.

«Sam Bog je na moji strani,» se raduje Cucek, ko sliši odhajati puškarja iz sobe.

«Zdaj,» pomisli junaško in spet sede na posteljo.

«Ah, Matilda, sam Bog me vodi —»

«Kdo je?» se prestraši mladenka.

«Nič se ne boj,» jo tolaži Cucek, «saj veš, kdo misli nate neprenehoma noč in dan —»

«Ježeš, Cucek —» jekne Matilda.

«Res, jaz sem,» potrdi Cucek. «Ne veš, kako sem vesel, ko vem, da si me spoznala po glasu —»

«Oče, mati,» krikne zdajci Matilda, ker se ji zazdi, da išče Cucek z rokami za njo, «oče, mati, na pomoč!»

«Oh, nikar,» prosi Cucek, «saj ti nočem nič hudega. Z dobrim in poštenim namenom sem prišel, samo toliko, da te vidim in ti povem, kako presrčno te imam rad —»

«Cucek, kaj si ob pamet?» se pomiri dekle.

Krojaču raste pogum:

«Ne, ne, le veruj! Samo videti te moram, potem sva v nedeljo že lahko oklicana prvič, drugič in tretjič!»

(Dalje prihodnjič.)

Potek vladne krize. Takoj po volitvah v oblastne skupščine so radičevci zagnali krik, da so radikali pri volitvah proti HSS huje nastopali, kakor proti vsaki opozicijski stranki in s tem grdo kršili sporazum. Štefan Radić je zahteval takojšen odstop notranjega ministra B. Maksimovića. Radikali se niso zmenili za Radičeve pri- tožbe in jim še na misel ni prišlo, da sklenejo Maksimovičev odstop. Po mnenju radikalov se je pri volitvah še premalo udeleževala vladna moč in bi moralo notranje ministrstvo še bolj ščititi partizanske interese. To stališče radikalov je podžgalo radičevce, da so se slednjič odločili, izvajati proti Uzunovičevi vladi najostrejši afront. Da sta si dosedaj prijateljski stranki skočili v lase, je bila dana priložnost pri volitvi dveh članov v odbor za vojno odškodnino, ki se je vršila dne 8. januarja v narodni skupščini. Radikali so postavili svoja kandidata poslanca Žujovića in Aleksića. Demokratska zajednica je kandidirala poslanca Markovića in Kapitenovića. V veliko presenečenje narodne skupščine radičevci niso glasovali z radikali, ampak z demokratsko zajednico, katere kandidati so bili nato tudi izvoljeni. Takoj po glasovanju je bila seja narodne skupščine in predsednik vlade Uzunović se je podal v svoj klub, kjer je vladalo silovito ogorčenje proti radičevcem. Še isti dan je nato Uzunović podal demisijo. Prišle so se konsultacije na dvoru, ki pa niso veliko prinesle k razbistritvi političnega položaja. Predlogi so bili izročeni za koncentracijsko vlado, oziroma za razpis volitev. Vse stranke so se izogibale zaveznictvu z radikali. Nič ne bil brezpogojno na razpolago — edinole SLS. Klerikalcev so se radikali dolgo branili in so stopili s njimi v stik šele tedaj, ko so uvideli, da so se vse druge kombinacije izjavile. Celo Nikić je odrekel sodelovanje z radikali z motivacijo, da mu niti na um ne pride, da bi bil radikalom za štatista. Sestavila se je radikalno-klerikalna vlada, in sicer v tejle zasedbi: Predsednik ministrskega sveta Nikola Uzunović, minister za vojno general Stevo Hadžić, minister za zunanje zadeve dr. Ninko Perić, minister za notranje zadeve Božo Maksimović, minister za kmetijstvo dr. Franc Kulovec, minister za javna dela ing. Dušan Sernee, minister za socialno politiko dr. Andrej Gosar, minister za promet general Svetislav Milosavljević, minister za finance dr. Bogdan Marković, minister za prosveto Velja Vukičević, minister za agrarno reformo in zastopnik ministra za trgovino, obrt in industrijo Milan Simonović, minister za vere Miša Trifunović, minister za šume in rude Krsta Miletić, minister za pošte in brzojav Milorad Vujičić, minister za narodno zdravje dr. Slavko Miletić, minister za ustavotvorno skupščino in izenačenje zakonov Vasa Jovanović. Nova vlada je dejansko v parlamentu brez večine. Svetozar Pribičević je imenoval novo vlado — predpustno vlado in beograjski politični krogi obetajo njemu padeč pri prvem nastopu v narodni skupščini. RK vlada računa na podporo Nemcev in upa z njimi dobiti v skupščini toliko glasov, da za nekaj glasov preglasujejo vladinovi opozicijo. Klerikalci se celo na tihem tolažijo s tem, da bo prišel za njimi v vlado še Davidović. Nesoglasja med radikali in Davidovičevci so pa za enkrat še tako velika, da imajo klerikalni upi zelo malo realne baze. Vseh koncev konec gotovo ne bo drugega izhoda, kakor da se razpišejo nove volitve.

Uzunovičevim vladam se je po pravici očitilo, da so nedelavne in da niso ničesar koristnega storile za ljudstvo. Ves čas je bil pri Uzunovičevih vladah porabljen za izravnavanja osebnih afer med radikali in radičevci. Ni čuda, če je v teh razmerah tekom zadnjih dveh let sprejela narodna skupščina samo sedem zakonov, dočim vse polno važnih zakonskih osnutkov počiva v odsekih in po ministrstvih. Le v enem je Uzunovičeva vlada dosegla uspeh: Radića je pošteno

razorožila. Radićeva demagogija ne drži več, ko je dokazal, da sam ni nič boljši v vladi, kot njegovi predniki, proti katerim je imel svojčas povedati toliko slabega. Poleg tega je Radić likvidiral svojo federativno Hrvatsko in se poslužil vseh centralističnih dobrot, v kolikor se posebno njegovih partijskih interesov tičejo. Nimbus Radićevega revolucionarstva je obledel in pred ljudstvom stoji gospod, ki je kompromisari in oportunist do skrajnosti. Vse kaže, da sledi Stefanu Radiću tudi dr. Korošec. Tudi on se zadnji čas požvižga na vsa avtonomistična gesla in brez vsake zadrege pristavlja piskerček klerikalne stranke k vladnemu ognjišču in kuha kosilce za svoje potrebne pristaše. Ne želimo, da kmalu demisionira Uzunovičeva vlada. V interesu razčiščenja našega političnega življenja je, da se

vsaj nekaj mesecev greje klerikalna gospoda v ministrskih sobah. Oportunistična in breznačelna klerikalna politika mora biti razgaljena do kosti. Zadnji slovenski hribovec mora zvedeti, da so ga klerikalci dolga leta le farbali z avtonomijo in hujskali s korupcijskimi aferami. Sedaj bo tudi slepec lahko otipal neiskrenost klerikalne politike: doma avtonomisti, v Beogradu centralisti; doma besneči levi proti korupciji, v Beogradu pri eni mizi s korupcionisti; doma reformisti v vseh panogah gospodarskega in socialnega življenja, v Beogradu v objetju z reakcijo in konzervativci. Če se torej Uzunoviću posreči tudi klerikalce obdržati v svojih vodah toliko časa kot radićevce, po si bo s svojimi negativnimi vladami lahko štel vsaj to v zaslugo, da je tudi klerikalne demagoške jezike prestrigel.

Narodno-strokovna zveza.

Predavanje narodno-strokovne zveze. Izvrševalni odbor je sklenil prirediti cel ciklus najrazličnejših predavanj pri vseh podružnicah NSZ. Za enkrat se vršijo naslednja predavanja: v Zagorju dne 6. februarja ob 18. uri v Sokolskem domu. O «higijeni hiše» predava g. dr. Pirč; predavanje spremlja 90 skioptičnih slik; v Večah dne 9. februarja ob 19. uri v tovarniški dvorani. Ista snov in isti predavatelj; v Litiji dne 10. februarja ob 19. uri v restavraciji na pošti. O jetiki predava g. dr. Vrtovec. Predavanje spremlja tri-dejanski film; v Logatcu dne 12. februarja ob 19. uri v gostilni g. Kunca. Ista snov in isti predavatelj; na Jesenicah dne 13. februarja ob 10. uri. O prvi pomoči v sili predava g. dr. Pirč; v Rušah pri Mariboru 27. februarja ob 14. uri. O alkoholizmu predava g. oficial Puhar. Vabimo vse člane in druge delavce, da se teh predavanj udeležijo v kar največjem številu. Vstop je povsod prost. Podružnice, ki želijo predavanja, naj to takoj javijo tajništvu z navedbo dneva, ure in kraja.

VIČ. Tukajšnja podružnica Narodno-strokovne zveze ima svoj občni zbor v nedeljo dne 6. februarja ob pol 10. uri dopoldne v dvorani Sokolskega doma na Viču. Dnevni red običajen. Poroča tudi delegat centrale. Popoldne istega dne ob 16. uri veselica v gostilni «Amerika» na Viču. Udeležba na občnem zboru je za vse članstvo obvezna. Na popoldansko prireditev vabljeni vsi prijatelji našega pokreta.

STRAZIŠČE PRI KRANJU. Podružnica «Unije» v Strazišču ima svoj redni letni občni zbor v nedeljo 6. februarja ob 13. uri v prostorih g. Križnarja. Na občnem zboru poroča delegat centrale iz Ljubljane. Prosimo vse tovariše, da se udeležijo tega važnega občnega zbora sigurno in točno.

BLAD. Prihodnjo nedeljo, dne 13. februarja, se vrši ob 10. uri dopoldne v hotelu Kaps občni zbor Narodno-strokovne zveze. Vabimo vse delavstvo in narodno delavstvo, da se udeležijo tega važnega občnega zbora v kar največjem številu. Poroča član oblastne skupščine tov. Ivan Tavčar iz Ljubljane.

ŠT. PAVEL. Podružnica Narodno-socialne strokovne zveze ima v nedeljo 6. t. m. ob 9. uri dopoldne v gostilni pri Marincu svoj redni letni občni zbor. Z ozirom na važnost tega občnega zbora prosim vse tovariše in tovarišice, da se ga udeležijo polnoštevilno. Na občnem zboru poroča tudi delegat centrale. Zavedajte se važnosti strokovne organizacije in pridite vsi na občni zbor. — **Predsednik.**

MEŽICA. Podružnica Narodno-strokovne zveze ima svoj občni zbor v nedeljo 13. t. m. ob pol 11. uri dopoldne v gostilni Stopar. Poroča okrožni tajnik tov. Tumpej iz Maribora. Udeležba za vse člane obvezna.

Grom in peklo. Vse to in še kaj hujšega kličejo vsi marksisti nad našo Narodno-strokovno zvezo. Do volitev v oblastno skupščino nas nikjer nič ni

bilo in naša strokovna organizacija sploh ni nikjer eksistirala. Po volitvah smo pa naenkrat tu kot zelo važen in odločujoč faktor. Komunistična «Enotnost» zahteva, da se nas popolnoma zatre in docela uniči, češ, da smo «žolta» organizacija, ki je demokratom pomagala, da so od 12.348 glasov prišli na 26.467 glasov. Bajje naraščajo demokrati zlasti v večjih industrijskih krajih, med malomeščani trgov in mest ter med delavstvom. Na vsak način je treba poslati grom in peklo nad Narodno-strokovno zvezo in jo zatreti. Verjamemo, da je ta njih želja zelo, zelo pobožna, ne verjamemo pa, da bi nas peščica ljudi okrog «Enotnosti» mogla zatreti, posebno še, ko je sama tako zatrta, da nima med poštenim delavstvom kaj več iskati. «Prelepe» sanje in bajke o komunizmu se danes gabijo vsakomur, če pogleda življenje v Rusiji, komedijantstvu in «mučeništvu» različnih voditeljev okrog «Enotnosti» se pa ljudstvo smeje. Nas veseli ugotovitev, da je napredno delavstvo pokazalo pri teh volitvah enotnost in s tem podprlo Napredni blok, ki sta ga tvorile SDS in NSS. Sodrugom pri «Enotnosti» hvala za priznanje. Ko nas bodo pričeli zatirati, naj pazijo na zobe. Škoda, da bi si kdo polomil zobe. Mi stojimo namreč trdno in smo nezlomljivi.

Strokovna šola NSZ na Jesenicah. Naša agilna podružnica je skupno z ostalimi narodno-socialističnimi organizacijami sklenila prirediti za svoje članstvo strokovno-socialno šolo. Ta šola prične že 6. t. m. ob 9. uri dopoldne in bo imela potem vsako nedeljo po eno predavanje. Doslej so določena naslednja predavanja: Človeštvo, zgodovina narodov in kultura posameznih narodov; predava dr. Peterlin. Zveza narodov in zmisel skupnosti pri narodih; predava dr. Bohinjec. Socializem, predava tov. Tavčar. Praktično udejstvovanje v društvih, predava tov. Kravos. Država in nje oblike; predava dr. Bajič. Razredna in strokovna borba; predava tov. Tavčar. Narodni socializem na Češkem in drugod. Naše naloge in cilji; predava tov. Juvan. O gospodarstvu, posebno zadružništvu; predava tov. Hiter. Strokovna šola se bo spopolnila še z drugimi predavanji, posebno še z zdravstvenimi. O zdravstvu bo predaval g. dr. Jamar. Vabimo vse člane vseh jese-niških narodno-socialističnih organizacij, da se udeležijo teh predavanj polnoštevilno — **Prosvetni odsek.**

KRANJ. V tukajšnji tovarni «Jugočeške» se je v zadnjem času pričela gonja proti našim članom. Vsi, ki so protinarodni, to so naši Nemci, nemčurji in njih pomagači marksisti, so pričeli preganjati naše ljudi. Prepoveduje se jim branje «Nove Pravde», kličejo se skoro vsak dan v pisarno na odgovor za vsako malenkost, žuga se jim z odpustom itd. Doslej smo bili zelo potrpežljivi in smo tem privandrancem spregledali marsikaj, odslej bomo vračali nemilo za nedrago in brezobzirno izčistili tovarno teh narodnih škod-

ljivcev. Kranjsko delavstvo si ne bo pustilo komandirati, kaj sme brati in kaj ne, tudi si ne bo pustilo diktirati, kje sme biti organizirano in kje ne. To si bo odločno znalo prepovedati od vsakogar, posebno pa od Nemca in nemčurja. Posebno v zadnjem času so ti napadi na naše članstvo tako pogosti, da je v petek 14. januarja moral intervenirati pri gospodu ravnatelju Horowitzu naš centralni tajnik tov. Kravos. O tej intervenciji bomo poročali v prihodnji številki lista. Za danes ponavljamo le to, kar smo že povedali: **Če ne bo miru, poskrbimo za potne liste vsem onim, ki so postali nasilni in pozablajo, da jedo naš kruh.**

Ustanovni občni zbor Narodno-strokovne zveze se vrši v nedeljo dne 6. marca t. l. ob pol 10. uri dopoldne v Ljubljani. Dnevni red: 1.) Poročilo predsedstva. 2.) Naše naloge in cilji (poroča tov. dr. Bohinjec). 3.) Sklepanje o fuziji NSSZ in Unije. 4.) Volitev: a) izvrševalnega odbora, b) upravnega odbora, c) nadzorstva. 5.) Slučajnosti. Vabimo vse podružnice, da se že sedaj pripravljajo na ta občni zbor, ki bo za ves naš pokret velevažen.

JESENICE. V nedeljo 30. januarja t. l. se je vršil sedmi redni letni občni zbor Narodno-socialne strokovne zveze v društvenem lokalu. Zbor je ob precejšnji udeležbi članstva in somišljenikov otvoril ter vodil br. Lojze Ferbežar. Soglasno se je odobril zapisnik zadnjega občnega zbora, na kar so sledila poročila društvenih funkcijonarjev. Iz predsedniškega poročila br. Ferbežarja ter tajniškega poročila br. Zupana je bilo razvidno vse letno uspešno delo podružnice. Poročilo o stanju blagajne je podalo lepo sliko gmotnega položaja, ki je razveseljiv in priča o vzornem delovanju, kar je predvsem pri strokovni organizaciji osnovna potreba. Revizijsko poročilo je podal br. Šnajdar z ugotovitvijo najlepšega reda. Predlagal je, da se blagajniku hr. Erbežniku izreče absolutorij, kar je občni zbor tudi soglasno sklenil. V splošnem je podružnica zelo porastla na članstvu, a zaznamuje med letom mnogo uspešnega dela, ki priča o agilnosti podružničnega odbora. Poročilom so sledile volitve. Za predsednika je bil z navdušenjem ponovno izvoljen br. Ferbežar, kar je za organizacijo velike koristi. V odboru je le nekaj izprememb. — Po volitvah je zbor pozdravil ter imel obširni govor br. Ivan Tavčar iz Ljubljane. Podal je sliko delavskega položaja v državi in naglašal važnost strokovnih organizacij. Pri slučajnostih se je poleg drugih razprav podalo poročilo kulturno-prosvetnega odseka po tajniku br. Čufarju. Občni zbor je zaključil brat predsednik s pozivom, da se v tekočem letu še bolj oprimemo dela v naši borbeni organizaciji. Vsi člani naj se udeležijo otvoritve strokovno-politične šole v nedeljo 6. februarja t. l. ob pol 10. uri dopoldne v društvenem lokalu. — Opozarjamo, da se bo vršilo v nedeljo 13. t. m. predavanje «O prvi pomoči v sili», pojasnjevano s skioptičnimi slikami.

JESENICE. V sredo 9. t. m. zvečer se otvori v društvenem lokalu Ljudska knjižnica Nar. soc. organizacij. Na otvoritev se opozarja in se vsakogar vabi, da knjižnico poseča. Knjige se bodo izposojevale proti nizki odškodnini vsem obiskovalcem, ki naj bodo predvsem iz vrst našega članstva, kajti žrtev kulturno-prosvetnega odseka se ne sme podcenjevati. Brez kulture proletarijata ni kulture naroda!

**Bratje in sestre,
pripravljajte se že sedaj
za proslavo 1. maja!**

JESENICE. Kulturno-prosvetni odsek Nar. soc. org. na Jesenicah ot vori v nedeljo dne 6. t. m. ob pol 10. uri dopoldne v društvenem lokalu pri gosp. Kobalu na Savi strokovno-politično šolo za vse članstvo «Bratstva» Nar. soc. strok. zveze in Nar. soc. stranke. Šola ima v programu osem izčrpnih predavanj ter so predavatelji že preskrbljeni iz Ljubljane. Program šole je zelo obsežen ter vsebuje natančno obrazložitev vseh poslov, ki se tičejo društvene organizacije v svoji

notranjosti, kakor tudi njenih odnosov do oblasti itd. Poleg tega se bo preštudirala splošna, predvsem pa socijalna zakonodaja, a temeljito se bo tudi obravnavalo pojme o raznih smereh socijalizma s posebnim ozirom na naš pokret. Što šolo, ki bo za vsakega obiskovalca velike važnosti, bo izpolnjena ogromna vrzel v izobrazbi našega delavstva. Prvo predavanje ima v nedeljo tov. D. r. Peterlin.

★

Tedenske vesti.

* **Kulturno-prosvetni odsek Delavske zbornice v Ljubljani** vabi na predavanja, ki se vrše: v ponedeljek 7. t. m. «Prva pomoč v sili», 46 skioptičnih slik, predavatelj g. dr. Pirc; v ponedeljek 14. t. m. «Spolne bolezni», film v dveh dejanjih, predavatelj g. dr. Vrtovec; v ponedeljek 21. t. m. «Alkoholizem», 72 skioptičnih slik, predavatelj g. oficial Puhar. — K predavanju «Spolne bolezni» osebam izpod 18 let pristop ni dovoljen. — Predavanja se vrše ob 1/2 8. uri zvečer v veliki dvorani Mestnega doma.

* **Nižji poštni uslužbenci v Ljubljani** so priredili pod pokroviteljstvom gosp. oblastnega direktorja A. Gregoriča lepo in dobro uspelo plesno veselico, katere se je udeležilo veliko številno različnega občinstva in predstavnikov ter celokupno uradnišтво poštnе direkcije, kakor tudi zastopnik zagrebške oblastne organizacije poštinih nameščencev in predsednik celjske krajevne skupine nižjih poštinih uslužbencev. Podpisano društvo si šteje v dolžnost, da se tem potom najtopleje zahvaljuje vsem p. n. gostom, ki so s svojim posetom pripomogli k lepemu uspehu prireditve ter prosimo vse občinstvo in javnost za nadaljnjo naklonjenost. — **O d b o r.**

* **6% obligacijsko posojilo mesta Ljubljane za zgradbo stanovanjskih hiš** so nadalje podpisali: Neimenovani 3000, neimenovani 20.000, neimenovani 1000, Paternoster Milan, računski direktor delegacije ministrstva financ 1000, neimenovana 1000, Šturm Jožko, trgovec 500, Neimenovani 2000, neimenovani 1000, neimenovani 10.000, neimenovani 3000, neimenovani 3000, Belar Iva, poština činovnica 10.000, Puc Rudolf, sreski tajnik v p. 3000, neimenovani 5000, neimenovani 3000, neimenovani 10.000, neimenovani 3000, Sešek Ivan, magistratni ravnatelj v p. 1000, Jamnik Valentin 1000, neimenovani 1000, neimenovani 10.000, Mestna hranilnica ljublj. 2.000.000, neimenovani 10.000 dinarjev.

* **Razširjenje Vidovičeve dopisne šole.** Prejeli smo: Vidovičeva Dopisna šola je po velikih uspehih na pedagoškem in prosvetnem polju otvorila nov tečaj za začetnike. Ta tečaj omogoča vsakomur, ki želi doseči srednješolsko naobrazbo potom tiskanih zvezkov in pisem, da razširi svoje znanje, ne da bi samo za en dan zanemarjal redni svoj poklic. Šola je dobila na tisoče zahvalnic od ljudi, ki so na ta način dosegli potrebno naobrazbo, a mnogi so s pomočjo Dopisne šole položili izpite na državnih gimnazijah z dobrim uspehom. Prospekte, navodila in pravila pošilja direkcija Vidovičeve Dopisne šole v Sarajevu na zahtevo brezplačno.

* **V Beogradu bodo zgradili Sokolski dom.** Sokoli v Beogradu so pred kratkim pričeli zbirati prispevke za zgraditev Sokolskega doma v Beogradu. Do sedaj je zbrano že 1.500.000 Din. Dom bo stal na kraju, kjer je sedaj vojaško vežbališče, pri zvezdarni na Vračaru. Čim bo zgrajen, se bo preselil iz Ljubljane v Beograd tudi Jugoslovanski sokolski savez.

* **Brez vizuma ne sme noben inozemec v Francijo.** Glede na sedanjo gospodarsko krizo je francoska vlada sklenila, da za vse inozemce, ki nameravajo potovati v Francijo, uvede zopet vizum za potne liste. Delavcem, ki iščejo delo v Franciji, se vizum ne bo dovoljeval.

* **Tudi nezakonski otroci lahko dobe očetovo ime.** Kasacijsko sodišče v Beogradu je sprejelo predlog ministrstva pravde, s katerim se v načelu dovoljuje nezakonskim materam, da vlagajo prošnje za podelitev očetovega imena svojim nezakonskim otrokom. Take prošnje se morajo predlagati vladarju.

* **Poljski poslanci bodo obiskali našo državo.** Pred leti so jugoslovanski poslanci posetili svoje češkoslovaške tovariše v Pragi, lansko jesen pa so nam češkoslovaški parlamentarci vrnili ta obisk. Sedaj se češkoslovaški parlamentarci pripravljajo na pot v Varšavo, da posetijo svoje poljske tovariše. Poset bi se imel izvršiti sredi meseca februarja, nakar bi poljski parlamentarci vrnili obisk v Pragi meseca marca. Naš varšavski poslanik Ljuba Nešić se baš sedaj mudi v Beogradu. Kakor poročajo listi, ima med drugim tudi nalogo, da pripravi poset poljskih parlamentarcev v Beogradu. Poljski poslanci bodo prišli v Beograd meseca maja ali junija. Od tu se bodo napotili predvsem na morje, da posetijo razna jadranska mesta, kakor Dubrovnik, Split in Šibenik in se na povratku ustavijo tudi v Ljubljani, odkoder napravijo izlet še na Bled in morda tudi še v Rogaško Slatino.

* **Požari v kranjskem srezu.** Leto 1926. je bilo zlasti za kranjski srez leto požarov, povodnji in drugih elementarnih nezgod v takem obsegu kakor še nikdar. V bližnji okolici je bilo 47 požarov. Kranjski gasilci so posredovali 31krat. V mestu samem je bilo beležiti pet primerov ognja. Največja požara sta bila 3. oktobra v Predosljah, kjer je v eni noči gorelo na treh krajih, ter 16. decembra v Senčurju.

* **Smrt našega rojaka v Zagrebu.** Umrli je v Zagrebu naš rojak gosp. Franjo Oblak, finančni svetnik v pokoju, v visoki starosti 86 let, oče slavne operne in koncertne pevke Ljubice, omožene Strojčeve. Zapušča tri sinove in tri hčerke. Podlegel je španski bolezni. Pokopan je bil včeraj v Zagrebu. Naj mu bo lahka bratska zemlja!

* **Smrt slovenskega vojaka v Vinkovcih.** V vojaški bolnici v Vinkovcih je umrl redov 4. čete 17. pešpolka Štefan Mazal, ki se je te dni z vojaško puško nevarno obstrelil.

* **Dva moža utonila.** Iz Sv. Eme-Pristave nam pišejo: V majhnem jarku tik cerkve sv. Katarine so našli mrtvega premožnega kmeta Jakoba Sekirnika. Na ponesrečencu ni bilo opaziti nobenih znakov nasilja. V ponedeljek 24. januarja je odšel v gorice. Ker ga ni bilo vso noč nazaj, so ga šli domači naslednje jutro iskat in so ga našli v potočku, ki ga z lahkoto prebreds dveletni otrok. — V soboto pa so našli v prav tako majhni vodi utopljenega starega Žolgarčka. Mož je hotel s polnim košem skočiti čez jarek, kar se mu pa ni posrečilo. Padel je v vodo in utonil. Ponesrečenec je bil doma iz Zibike.

* **Vlom.** Iz Sv. Jurija ob južni železnici nam pišejo: V soboto 29. januarja ponoči so vlomili neznan vlomilci v poštni urad v Sv. Juriju ob južni železnici. Napravili so skozi zid luknjo, koder so prišli v urad. Odnegli so za 700 Din znamk, 140 Din v gotovini, eno denarno pismo v vrednosti 28 švicarskih frankov ter oplenili nekaj paketov. Čudno je le, da jih pri razbijanju debe-

lega zida ni nihče slišal, saj so vendar morali delati s težkim železnim orodjem.

* **Prebrisana ptička.** Anica Müllerjeva je sicer prijetna deklica, vendar malo preveč prebrisana. Policiji v mestih in varnostnim oblastvom na deželi dela sitnosti že več mesecev, ima pa tudi izredno srečo, da je ni mogoče izslediti. Na deželi je pod različnimi pretvezami osleparila več moških. Nedavno je zopet v Mariboru izvabila na sleparski način od družine Jansky rdeč plašč s kožuhovinasto podlogo ter čipkasto plesno toaleto v vrednosti okrog 3000 Din, nato pa se je pojavila zopet v Ljubljani in kradla ter krade še po raznih hotelih. Pa bo ptička že našla svojo kaj-bico, ko se bo najmanj nadejala.

* **Konjski tatovi.** V noči od 26. na 27. januar so neznan lopovi ukradli iz hleva posestnika Martina Baznika na Dvoru pri Cerkljah na Dolenskem par konj, vrednih 7000 Din. Tatovi so izginili s konji brez sledu. Domneva se, da so šli proti Beli cerkvi, druga bolj verjetna govorica pa trdi, da so šli proti Hrvaški. Istega večera sta namreč dva neznan lopova okrog polnoči ustavila na cerkljanskem bregu voznika Franceta Colariča iz Kalca, mu odvzela del vprege ter jo bržčas uporabila za ukradena dva konja.

* **Smrtna nesreča.** V nedeljo se je vlakovodja Ivan Hladnik na jeseniškem kolodvoru hotel prepričati, ali je vse v redu. Pri pregledovanju je najbrže preslišal za hrbotom prihajajoči stroj, ki ga je zadel, da je padel tako nesrečno, da je kmalu izdihnil. Pokojnik zapušča 17letnega sina in ženo. Bodi mu ohranjen blag spomin!

* **Huda nesreča.** Iz Št. Ilja v Slovenskih goricah so pripeljali v mariborsko bolnico 42letnega posestnika Antona Lauferja, ki je pri rezanju krme zašel z roko v slamoreznico, ki mu jo je šestkrat prerezala gori do komolca.

Dopisi.

LOGATEC. V Dol. Logatcu se vrše dne 6. februarja t. l. občinske volitve. Pozdravljati je dejstvo, da nastopa pri volitvah vse narodno delavstvo z enotno kandidatno listo pod naslovom «Lista delovnega ljudstva». V interesu nas vseh je, da imamo tudi delavci svoje zastopnike v občinskem odboru, ker le ti bodo zastopali delavca ter skušali ugoditi njegovim težnjam ter se zavzeli za njegove pravice. Nasprotno pa poznajo druge stranke delavca samo takrat, kadar jim je potreben, v času pa, ko bi se morali zavzeti zanj, mu obrnejo hrbet ter je tako delovno ljudstvo osamljeno ter prepuščeno svoji usodi. Pozivljemo vse naše somišljenike, da gredo 6. februarja vsi na volišče in oddajo kroglico v tretjo skrinjico. Ker se širijo govoriče med občani, da se lista delovnega ljudstva veže z demokrasko stranko, ugotavljamo, da ima lista delovnega ljudstva popolnoma proste roke.

ŠT. PAVEL. Pri nas smo pred volitvami imeli predpustno prireditve, katero so nam oskrbeli internacionalci. Sklicali so namreč volilni shod, na katerega je prišel neki Čiro Böhm, baje nova zvezda socializma. Brez otvoritve shoda je pričel dični sodrug govoriti o spasonosnem marksizmu. No, pa ni šlo gladko. Zborovalci so zahtevali predsednika in je za istega bil izvoljen predsednik naše podružnice tov. Vinko Derča, ki je takoj dal besedo sodrugu Böhm. Po par zmešanih stavkih je govornik uvidel, da bo trud zastonj in je zato raje nehal. Odgovoriti pa je moral na različna vprašanja, ki mu niso bila pri sreč. Govorili so še drugi naši tovariši, ki so sodrugu Böhm ponovno in zadnjč povedali, da nimajo marksisti v Št. Pavlu nič iskati. Zborovalci so mu pa tudi soglasno povedali, da bodo volili napredni blok. Ja, škoda je bilo poti, kaj sodrug Čiro? Pa nikar ne hodite več med nas, ste docela nepotrebni, ker mi vemo, kaj smo in kaj hočemo. Š e n t p a v e l č a n.

Pogovor o tem in onem.

Električna razsvetljava.

V enem prejšnjih člankov smo že govorili o razsvetljavi. Človek si je do najnovejše dobe pomagal z jako preprostimi sredstvi, da si je razsvetljeval svoje stanovanje: v početku z navadnim gorivom, to je lesom, šele pozneje z različnimi svetilkami, v katerih so gorela različna olja. Šele v dobi elektrike in plina se je potem pojavila električna in plinska svetiljka; prva bo v današnji dobi elektrifikacije kmalu izpodrinila vsa druga svetila.

Na čem sloni naprava električne luči? Če gre električni tok po kovini, se ogreje žica. Ako tako žico prerežemo ter oba konca nekoliko drugega od drugega oddaljimo, tok ne preneha krožiti, marveč teče dalje po zraku med obema koncema ter tvori živalno, jako vročo luč. Radi velikega upora, ki nastane, ko prerežemo žico in ločimo konca, se ogrejeta konca tako, da se nekaj kovine na njih spremeni v paro, ki napolni presledek med njima in vodi električni tok po zračni plasti. Kovinska para je jako slab prevodnik elektrike, mnogo slabši nego kovina sama. Zato se razgreje do jako visoke toplote, ki povzroča, da se razvija vedno nova kovinska para med obema koncema; zato tudi tok ne preneha in pojav je trajen.

Še lepše se kaže to na paličastih ogljih. Ako namreč staknemo dva taka oglja, da začne tok krožiti, ter ju potem oddaljimo dva do pet milimetrov, se radi nastalega upora razbelita oba konca in tudi plast med njima. Zračni molekuli se razgrejejo od 2000 do 4000 stopinj Celzija. Od razbeljenih ogljenih koncev se dviga ogljena para in se trgajo razbeljeni ogljeni delci, ki švigajo po razbeljenem zraku od oglja do oglja. Vsi ti razbeljeni drobci pa povzročajo, da se med obema ogljenima koncema pojavlja plameneč lok. Velika svetloba tega loka prihaja največ od razbeljenih ogljenih koncev.

Naravno je, da v tem plamenu ogljena konca počasi zgorevata in da se presledek med njima vedno večja ter da je slednjič tako velik, da ga tok ne more več premagati. Luč bi ugasnila, če bi koncev zopet ne približali, če bi ne skrbeli za to, da ostane razdalia med njima vedno enaka. Radi tega moramo obločno luč tako napraviti, da se dasta ogljena konca premikati, da se dá torej razmak med njima regulirati.

Da začne tok krožiti, moramo s posebno pripravo paličasta oglja stekniti, nato pa ju zopet ločiti, da nastane plameneč tok. Ker pa ogljena konca zgorevata, sta vedno krajša in ju je treba zdržema zblíževati za toliko, za kolikor sta odgorela. Regulacija mora slednjič izenačiti vse morebitne spremembe, v jakosti toka, to je povečavati razdalia med ogljema, oziroma, kar je isto, večati upor, kadar tok prehitro narašča, obratno pa oglja zblíževati ali upor zmanjševati, kadar tok iz kateregakoli vzroka oslabeva.

To storimo nailaže z ročnim regulatorjem. To pa je mogoče le tedaj, kadar ne potrebujemo trajne luči. Kjer pa hočemo imeti trajno in stalno luč, jo je treba regulirati s posebnimi mehaničnimi in električnimi napravami, tako zvanimi samodelnimi regulatorji.

Oglji so dvojni. Prvi imajo po sredi mehkejšo tvarino, stenj, in se imenujejo stenjasti oglji, drugi pa so iz istovrstne tvarine in se zovejo celoviti ali istovrstni oglji.

Svetloba obločne luči je odvisna od jakosti toka, ki teče skozi ogljena konca. Obločnice svetiljo s svetlobo nekaj sto, tudi tisoč sveč.

Obločna luč je prikladna za ulice, ceste in velike trge, kjer vise svetiljke na visokih železnih drogih, za razsežne dvorane in prodajalnice. Za navadne prostore in stanovanja je obločna premočna. Tu je na mestu žarnica.

Tuda žareča luč izvira iz toplote, ki ogreva in razbelja prevodnik. Razlika med obema lučima je ta, da prehaja pri obločni luči tok od oglja do oglja po zraku ter razgreva konice ogljenih palic in zračno plast med njima, pri žarnici pa se razbeli nepretrgani del prevodnika.

Žarnica obstoji iz steklene brezračne hruške, v kateri gori ogljena ali kovinasta nitka. Tok je vpeljan do ogljenega locna skozi stekleno hruško z dvema žicama iz platine, ki sta vtaljeni v steklo. Žarnica ima torej tri dele: ogljeni locen, odvodni žici in hruško.

Hruška ima v vratu, oziroma na dnu steklen zamašek, v katerega se najprej vtalita dve odvodni žici iz platine.

Hruška ima spodaj podaljšan, odprt vrat, na vrhu pa vtaljeno tenko stekleno cev. V vrat se vtakne stekleni zamašek, ki ima dovodni žici in ogljen locen, potem pa se stalita vrat in zamašek. V vrat se vtisneta dve jamici, da se potem vrtnik laže pritrdi z malcem, na oba konca platine pa se privarita bakreni žici.

Da je žarnica rabna, je treba iz nje izčrpati ves zrak.

Električni tok uniči polagoma vsako žarnico. Čim jačji je tok, tem prej se žarnica obrabi. Zato je vsaki žarnici odmerjen tok, ki ji najbolje služi. Normalno gori žarnica s primernim tokom 600 do 800 ur.

Odveč bi bilo tu govoriti o prednostih električne luči, saj nam nobena druga luč ne more služiti v tako različne namene.

Po desetih letih našla svoje.

Znano je, da je srbsko ljudstvo med vojno strašno trpelo. Sovražnik je zasedel deželo, zažgal domove in vsakdo, ki se je hotel rešiti, je moral pobegniti. V splošni zmedbi so mnogi starši izgubili svoje otroke, ki so tavalj okrog, dokler se jih ni kdo usmilil in jim nudil zavetja.

Taka žalostna usoda je doletela leta 1915. takrat šestletno Jeleno Stanojevičevno, hčerko siromašnega kmeta. Oče je bil v vojni, mati pa je z otroci pobegnila pred avstrijsko vojsko. Na begu skozi Črno goro so otroci izgubili mater in ostale sorodnike ter so sami tavalj okoli. Šestletna Jelena je zašla med avstrijske vojake. Ker ni vedela povedati, odkod je, so jo obdržali v svojem taborišču. Pozneje so avstrijski vojaki odšli, mesto njih pa je prišel oddelek italijanskih ujetnikov, ki se je usmilil zapuščenega otroka. Tako je živela Jelena skoraj dve leti med vojaki. Končno se je je usmilil neki mohamedanec, ki jo je sprejel v svojo hišo. Otroci se je lepo razvijal ter je vsem ugajal. Zato je Ali Hasan, kakor je bilo ime njenemu reditelju, sklenil, da jo sprejme za svojo. Po preobratu je Ali Hasan pobegnil v albansko vas Katrikoli. Tam je Jelena živela v njegovem domu mirno in udobno. Seveda jo je dal vzgojiti kot mohamedanko. Dobila je ime Zelna. Ker niso vedeli za njeno rodbinsko ime, so jo klicali za Črnogorko, ker jo je Hasan našel v Črni gori.

Z leti je dorasla Zelna v lepo dekle, ki je radi svoje lepote zaslovelo daleč naokoli. Začeli so se oglašati tudi snubci. Hasan pa o tem ni hotel slišati ničesar. Šele lansko pomlad je pristal na njeno zaroko z nekim premožnim Albancem. To pa je zavrnjene snubce tako razdražilo, da so sklenili, da se starcu maščujejo. Obvestili so naša oblastva na Cetinju, da Albanci skrivajo v svoji vasi neko Srbkinjo, ki so jo med vojno odvedli iz Srbije. Naša oblastva so uvedla takoj preiskavo, ki je potrdila v ovadbi navedena dejstva. Dekle je bilo prepeljano na Cetinje in tam zaslišano. Sprva ni hotelo ničesar izpovedati, pozneje pa je svojo usodo priznalo. Veliko županstvo je nato začelo poizvedovati za njenimi ro-

ditelji. Oglasilo se je mnogo ljudi, ki so iskali svoje izgubljene otroke, toda pravih roditeljev ni bilo med njimi. Zato je veliki župan dal napraviti fotografijo najdenega dekleta, ki so bile nato razposlane na vse strani. Uspeh ni izostal. Koncem decembra se je oglašila mati dekleta, ki je po fotografiji spoznala svojega otroka. Istočasno pa sta se oglašila tudi njen brat in njen stric, ki živita v Novem Sadu. Dekle je sicer veselo, da je zopet našlo svoje sorodnike, ne kaže pa posebne volje, da bi se vrnilo k njim. Vzgojena med Arnavti, je Jelena, oziroma Zelna, kakor jo sedaj kličejo, skoro popolnoma pozabila svoj materni jezik. Govori le albanski in tudi svojemu zaročencu, s katerim bi se imela v kratkem poročiti, se ne namerava odpovedati. Ker pa je še mladoletna, se bo zaenkrat morala še pokoriti odredbam svojega varuha, ki so ji ga sedaj postavila oblastva in ki hoče dekle vrniti sorodnikom.

★

× **Zgodovina šivalnega stroja.** Koncem 18. stoletja se je pričela uresničevati davna misel, kako naj se ročno šivanje nadomesti s strojnim. Prve take poskuse je delal leta 1790. Tomaž Saint. Maderspergerjeva sestava je bila med vsemi takratnimi še najbolj praktična, a tudi ta se ni obnesla. Šele po iznajdbi Howeja leta 1846. se je izdelal stroj, ki je šestkrat prekašal ročno šivanje. Toda, ker je stroj stal velikansko vsoto, ni bilo mogoče misliti na splošno uporabo. Par let pozneje (leta 1851.) se je pojavil Singer. On je šivalni stroj izpopolnil in ga splošno udomačil. Ob priliki neke pravde med Howejem in Singerjem l. 1862., torej 11 let po tej izpopolnitvi, so že samo v Ameriki našli 300.000 šivalnih strojev. Dandanes je tovarna Singerjevih strojev v Wittenbergu na Nemškem tako obsežna in moderno urejena, da pride vsakih 32 sekund en šivalni stroj izgotovljen iz tovarne.

× **Cvetice s človeškimi nagnenji.** Ako se nahajamo v družbi, opazujemo, da mnogo prisotnih učinkuje na nas neprijetno, ne da bi vedeli za pravi povod tega učinkovanja. Te osebe so nam, kakor nesimpatične, dasi ne vemo, zakaj. Manj znano pa je, kakor čitamo v nemških listih, da se podobno učinkovanje na občutljivost opaža tudi pri cveticah. Zelo malo je cvetic, ki lahko shajajo z resedo v eni in isti vazi. Mak obledi, ako ga zvežeš z drugimi cveticami v en šopek. Toda tudi sam mak škodljivo vpliva na druge cvetice, ki zelo hitro uvenejo, če jih družiš z makom. Rdeče rože se ne smejo nikdar družiti s čajnimi rožami (tejami). Različne barve nas sicer razveseljujejo, toda ne dolgo časa, kajti rože uvenejo v nekaj urah. Obe vrsti rož pa ostaneta vsaka zase po več dni sveži v polni barvi.

× **Cela družina versko blazna.** V kraju Grisliny v Poljski se je dogodil nenavaden primer verske blaznosti v družini Ziz, ki šteje osem oseb. Že več dni ni bilo videti nobenega člana omenjene družine, kar je vzbudilo pozornost pri sosedah. Zagonetno izginjenje so sosede javili policiji, ki je vdrla v stanovanje Zizovih, našla vseh osem družinskih članov nagih in klečečih na posteljah. Pogled na teh osem nesrečnikov je bil naravnost grozen. Vsi so neprestano klicali: «Moj Bog, moj Bog!» V hlevu je poginila vsa živina, ki že več dni ni dobila hrane. Ko je policija hotela blazneže odstraniti, se je vseh osem družinskih članov trdno spoprijelo, molilo naprej in se odločno branilo. Le z veliko silo so jih končno ukrotili in prepeljali v bolnico za duševne bolnike.

× **Izkopavanje tretjega zidu Jeruzalema.** Pri izkopavanju okrog Jeruzalema, ki ga vodijo znanstveniki, so našli na tako zvani tretji zid, ki je bil zgrajen pod Herodom. Popolnoma izkopani so že preostanki mestnih vrat, ki so se nahajala na severovzhodnem kotu zidu. Prav tako so odkrili tudi temelje dveh stolpov.

